

FINLANDS FÖRFATTNINGSSAMLING

Utgiven i Helsingfors den 17 maj 2011

439/2011

Lag om åklagarväsendet

Utfärdad i Helsingfors den 13 maj 2011

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Tillämpningsområde

I denna lag föreskrivs om åklagarväsendets förvaltning och uppgifter.

I fråga om åklagarväsendet och åklagare gäller dessutom vad som särskilt föreskrivs om dem.

2 §

Åklagarväsendets organisation

Till åklagarväsendet hör Riksåklagarämbetet som centralt ämbetsverk, de regionala åklagarämbetena och landskapsåklagarämbetet i landskapet Åland.

Riksåklagaren är den högsta åklagaren och åklagarnas chef.

Åklagarväsendet hör till justitieministeriets förvaltningsområde.

3 §

Åklagarväsendets uppgift

Åklagarväsendet svarar för ordnande av åklagarverksamheten.

4 §

Åklagare

Åklagarna är

1) riksåklagaren och biträdande riksåklagaren,

2) statsåklagare,

3) ledande häradsåklagare och ledande landskapsåklagare,

4) häradsåklagare och landskapsåklagare, och

5) biträdande åklagare.

I fråga om Finlands nationella medlem i Eurojust föreskrivs i lagen om genomförande av vissa bestämmelser i beslutet om Eurojust (742/2010).

5 §

Specialåklagare

Specialåklagare är justitiekanslern i statsrådet och riksdagens justitieombudsman. I fråga om deras åtalsrätt föreskrivs i 110 § i grundlagen.

6 §

Åklagarens uppgifter

Åklagaren ska sörja för förverkligandet av

det straffrättsliga ansvaret vid behandlingen av de ärenden som han eller hon handlägger, utan onödigt dröjsmål och på ett jämlikt och ekonomiskt sätt enligt vad parternas rättskydd och allmänintresset kräver.

I fråga om åklagares uppgifter gäller också vad som särskilt föreskrivs om dem.

7 §

Åklagarens behörighet

Åklagaren utövar en självständig och oberoende åtalsprövningsrätt.

Åklagaren är behörig i åklagaruppgifter i hela landet.

En åklagare som drivit ett åtal i tingsrätten kan överlämna anförande av besvär över tingsrättens avgörande, svar på besvär, uppträdande vid huvudförhandlingen eller någon annan åtgärd med anknytning till sökande av ändring till en annan åklagare med dennes samtycke, om det med hänsyn till ärendets art är ändamålsenligt.

Riksåklagaren kan förordna att ett mål ska behandlas av flera åklagare. Samtidigt ska det bestämmas om ansvarsfördelningen mellan dem. Ledande häradsåklagaren kan ge ett sådant förordnande till åklagare som är underställda honom eller henne.

2 kap.

Riksåklagarämbetet

8 §

Riksåklagarämbetets organisation

Riksåklagarämbetet leds av riksåklagaren. Riksåklagaren bistås av en biträdande riksåklagare som är ställföreträdare för riksåklagaren.

I fråga om Riksåklagarämbetets organisation föreskrivs närmare genom förordning av statsrådet.

9 §

Riksåklagarämbetets uppgifter

Riksåklagarämbetet har till uppgift att

- 1) styra och utveckla åklagarväsendet,

- 2) svara för att åklagarväsendets verksamhet är resultatgivande,

- 3) övervaka att åklagarnas verksamhet är lagenlig och enhetlig,

- 4) sköta uppgifter som anknyter till åklagarväsendets allmänna förvaltning, kommunikation och utbildning, och

- 5) ha hand om det nationella och internationella samarbetet som hör till Riksåklagarämbetets verksamhetsområde.

10 §

Riksåklagarens uppgifter som högsta åklagare

Riksåklagaren ska

- 1) vara åklagare i ärenden som enligt lag ankommer på honom eller henne eller som han eller hon åtar sig,

- 2) besluta om inlämnandet av en åklagares ansökan om besvärstillstånd till högsta domstolen och företräda åklagarna i högsta domstolen,

- 3) främja åklagarverksamhetens rättsliga kvalitet och enhetlighet, och

- 4) ha hand om övriga uppgifter som enligt särskilda bestämmelser ankommer på honom eller henne.

Riksåklagaren kan överta avgörandet av ett ärende som ankommer på en underlydande åklagare eller förordna att en underlydande åklagare ska utföra ett åtal som riksåklagaren beslutat väcka. Riksåklagaren kan också förordna att en underlydande åklagare ska utföra åtalsprövningen i ett ärende.

Riksåklagaren kan för en viss tid bevilja en namngiven person som uppfyller behörighetskraven för häradsåklagare sådana åklagarbefogenheter som denne behöver för ett visst bestämt uppdrag. När personen i fråga utövar åklagarbefogenheter tillämpas i övrigt på honom eller henne vad som bestäms om åklagare.

11 §

Biträdande riksåklagaren

Biträdande riksåklagaren avgör med samma fullmakter som riksåklagaren de ärenden som ankommer på honom eller henne.

Uppgiftsfördelningen mellan riksåklagaren och biträdande riksåklagaren bestäms i arbetsordningen för Riksåklagarämbetet.

12 §

Statsåklagare

Vid Riksåklagarämbetet finns statsåklagare.

Statsåklagarna är åklagare i de brottmål som från samhällets synpunkt är viktigast samt i ärenden som hovrätten behandlar i första instans, om något annat inte bestäms eller föreskrivs.

13 §

Behörighetskrav

Behörighetskraven för riksåklagaren och biträdande riksåklagaren är annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt, en mångsidig erfarenhet som uppgiften förutsätter och en i praktiken visad ledarförmåga och ledarerfarenhet.

Behörighetskraven för statsåklagare är annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt.

Bestämmelser om behörighetskraven för övriga tjänstemän vid Riksåklagarämbetet får utfärdas genom förordning av statsrådet.

14 §

Utnämning

I fråga om utnämning av riksåklagaren föreskrivs i grundlagen. Biträdande riksåklagaren utnämns av republikens president på framställning av statsrådet.

Statsåklagarna utnämns av statsrådet på framställning av Riksåklagarämbetet.

I fråga om utnämningen av övriga tjänstemän vid Riksåklagarämbetet föreskrivs genom förordning av statsrådet.

15 §

Avgörande av ärenden vid Riksåklagarämbetet

Administrativa ärenden som handläggs vid Riksåklagarämbetet avgörs av riksåklagaren, om det inte i lagstiftningen har bestämts eller i arbetsordningen förordnats att någon annan tjänsteman ska avgöra dem. Ett ärende som enligt lag ska avgöras av riksåklagaren kan inte överföras till någon annan tjänsteman än riksåklagaren eller biträdande riksåklagaren. Riksåklagaren kan förbehålla sig beslutsrätten i ett ärende som en annan tjänsteman vid Riksåklagarämbetet annars har rätt att avgöra.

16 §

Arbetsordning

I fråga om ordnandet av arbetet vid Riksåklagarämbetet bestäms i en arbetsordning som fastställs av riksåklagaren. I arbetsordningen bestäms om Riksåklagarämbetets interna organisation, personal, skötseln av tjänstemännens uppgifter, vikarier, fördelningen av åtalsärenden samt om beredningen och avgörandet av ärenden.

3 kap.

Åklagarämbeten

17 §

Åklagarämbetets organisation

Den regionala åklagarverksamheten ordnas åklagarämbetsvis. Till ett åklagarämbetes verksamhetsområde hör en eller flera kommuner. Åklagarämbetet kan vid sidan av sitt huvudsakliga verksamhetsställe ha servicebyråer.

Åklagarämbetet leds av en ledande häradåklagare. Ledande häradåklagaren bistås av minst en biträdande chef.

I fråga om åklagarämbetenas verksamhetsområden och huvudsakliga verksamhetsställen bestäms närmare genom förordning av statsrådet. I fråga om inrättande och nedlägg-

ning av åklagarämbetets servicebyråer föreskrivs genom förordning av justitieministeriet.

18 §

Landskapsåklagarämbetet i landskapet Åland

För åklagarverksamheten i landskapet Åland svarar landskapsåklagarämbetet i landskapet Åland. Landskapsåklagarämbetets verksamhetsområde är landskapet Åland, och dess huvudsakliga verksamhetsställe finns i Mariehamn.

Landskapsåklagarämbetet leds av en ledande landskapsåklagare. Landskapsåklagarämbetet har en eller flera landskapsåklagare.

På landskapsåklagarämbetet tillämpas vad som i denna lag bestäms om åklagarämbetet med undantag av 17 §. På ledande landskapsåklagaren och landskapsåklagaren tillämpas vad som i denna lag bestäms om ledande häradsåklagaren och häradsåklagaren.

I fråga om det språk som ska användas vid landskapsåklagarämbetet i landskapet Åland och personalens språkkunskaper föreskrivs i 6 kap. i självstyrelselagen för Åland (1144/1991).

19 §

Åklagarämbetets uppgifter

Åklagarämbetet ska inom sitt eget verksamhetsområde

- 1) utveckla åklagarverksamheten,
- 2) svara för att åklagarverksamheten är resultatgivande,
- 3) övervaka att åklagarnas verksamhet är lagenlig och enhetlig, och
- 4) ha hand om myndighetssamarbetet.

20 §

Häradsåklagare och biträdande åklagare

Vid åklagarämbetet finns häradsåklagare. Vid åklagarämbetet kan det också finnas biträdande åklagare som utbildas till åklagaruppgifter.

Häradsåklagarna och biträdande åklagarna

är åklagare i brottmål som kommit till åklagarämbetet och i övriga ärenden som bestäms särskilt.

21 §

Behörighetskrav

Behörighetskraven för ledande häradsåklagaren är annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt samt en i praktiken visad ledarförmåga.

Behörighetskraven för häradsåklagare och biträdande åklagare är annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt.

Bestämmelser om behörighetskraven för övriga tjänstemän vid åklagarämbetet får utfärdas genom förordning av statsrådet.

22 §

Utnämning

Ledande häradsåklagare och häradsåklagare utnämns av Riksåklagarämbetet. Biträdande åklagare utnämns av åklagarämbetet.

I fråga om utnämning av övriga tjänstemän vid åklagarämbetet föreskrivs genom förordning av statsrådet.

23 §

Avgörande av ärenden vid åklagarämbetet

Administrativa ärenden som handläggs vid åklagarämbetet avgörs av ledande häradsåklagaren, om det inte i lagstiftningen har bestämts eller i arbetsordningen förordnats att biträdande chefen eller någon annan tjänsteman ska avgöra dem. Ledande häradsåklagaren kan förbehålla sig beslutsrätten i ett administrativt ärende som en annan tjänsteman vid åklagarämbetet annars har rätt att avgöra.

24 §

Arbetsordning

I fråga om ordnandet av arbetet vid åklagarämbetet bestäms i en arbetsordning som fastställs av ledande häradsåklagaren. I ar-

betsordningen bestäms om åklagarämbetets interna organisation, skötseln av tjänstemännens uppgifter, vikarier, fördelningen av åtalsärenden samt om beredningen och avgörandet av ärenden.

4 kap.

Särskilda bestämmelser

25 §

Rätt att få upplysningar

En åklagare har trots sekretesskyldigheten rätt att för ett tjänsteuppdrag avgiftsfritt få behövliga upplysningar och handlingar av en myndighet eller av en sammanslutning som har tillsatts för att handha en offentlig uppgift, om inte lämnande av upplysningen eller handlingen till åklagaren eller användning av upplysningen som bevis har förbjudits eller begränsats i lag.

Åklagaren har trots att en sammanslutnings medlemmar, revisorer, styrelsemedlemmar eller arbetstagare är bundna av företags-, bank- eller försäkringshemlighet rätt att få upplysningar som behövs för ett tjänsteuppdrag.

Åklagarens rätt till upplysningar enligt 1 mom. gäller dock inte upplysningar som en myndighet eller en sammanslutning som har tillsatts för att handha en offentlig uppgift har fått tillstånd att ta del av för vetenskaplig forskning eller statistikföring eller för planerings- och utredningsuppgifter.

Åklagaren har rätt att ur Rättsregistercentralens bötesregister få sådana upplysningar om bötesstraff och verkställighet av bötesstraff som behövs vid åtalsprövningen.

26 §

Jäv

En åklagare är jävig, om

1) han eller hon eller en närstående är part,
2) ärendet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för honom eller henne eller en närstående,

3) han eller hon eller en närstående är biträde eller ombud för en part eller för den

för vilken ärendet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada,

4) han eller hon står i ett anställningsförhållande eller sådant uppdragsförhållande som har samband med det föreliggande ärendet till en part eller till den för vilken ärendet kan väntas medföra nytta eller skada,

5) han eller hon är medlem av styrelsen eller ett därmed jämförbart organ eller av förvaltningsrådet eller är verkställande direktör eller har motsvarande ställning i ett samfund, en stiftelse eller en offentligrättslig inrättning som är part eller som i ärendet kan vänta sig synnerlig nytta eller skada, eller om

6) någon annan omständighet än en sådan som avses i 1—5 punkten kan leda till att ge motiverad anledning att ifrågasätta åklagarens opartiskhet i ärendet.

Närstående till en åklagare är de personer som avses i 28 § 2 och 3 mom. i förvaltningslagen (434/2003).

Åklagaren får även om han eller hon är jävig vidta åtgärder som inte tål uppskov. Åklagaren ska om sitt jäv underrätta den som det åligger att utse en ställföreträdare för åklagaren.

27 §

Beredskap

Riksåklagaren kan ordna åklagarberedskapen på ett ändamålsenligt sätt.

Utöver vad som föreskrivs i 1 mom. kan chefen för åklagarämbetet förordna att en åklagare måste stå i beredskap, om det behövs för att säkerställa att åklagaren kan nås för avgörande av brådskande ärenden som hör till åklagarens beslutanderätt.

28 §

Verksamhet som ombud eller biträde

På åklagarens rätt att vara ombud eller biträde i en rättegång tillämpas vad som i 15 kap. 3 mom. i rättegångsbalken föreskrivs om en tjänsteman och en lagfaren medlem av en allmän domstol.

I fråga om åklagarens skyldighet att föra målsägandens talan beträffande dennes privaträttsliga anspråk föreskrivs i 3 kap. 9 § i lagen om rättegång i brottmål (689/1997).

29 §

Forum i tjänsteåtal

Riksåklagaren och biträdande riksåklagaren åtalas för tjänstebrott vid högsta domstolen. Åklagare är antingen justitiekanslern eller riksdagens justitieombudsman.

Statsåklagarna, ledande häradståklagarna, häradståklagarna och biträdande åklagarna åtalas för tjänstebrott vid hovrätten.

30 §

Överföring av tjänster

Riksåklagarämbetet beslutar om överföring av en tjänst inom åklagarväsendet.

31 §

Handläggning av skadeståndsärenden som gäller åklagarväsendet

Riksåklagarämbetet handlägger skadeståndsärenden som gäller åklagarväsendet.

32 §

Närmare bestämmelser

Genom förordning av statsrådet får närmare bestämmelser utfärdas om riksåklagarens uppgifter som chef för Riksåklagaräm-

Helsingfors den 13 maj 2011

betet och om ledande häradståklagarens uppgifter som chef för åklagarämbetet. Genom förordning av statsrådet får dessutom utfärdas närmare bestämmelser om övriga administrativa uppgifter som ankommer på åklagarna.

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag får utfärdas genom förordning av statsrådet.

33 §

Hänvisningsbestämmelse

Vad som någon annanstans föreskrivs om allmän åklagare tillämpas också på åklagare.

5 kap.

Ikraftträdande

34 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2012. Åtgärder som krävs för verkställigheten av denna lag får vidtas innan lagen träder i kraft.

Genom denna lag upphävs

- 1) lagen om allmänna åklagare (199/1997),
 - 2) lagen om häradståklagare (195/1996),
- och
- 3) lagen om landskapsåklagarämbetet i landskapet Åland (872/1977).

Republikens President

TARJA HALONEN

Justitieminister *Tuija Brax*